

## **Nye Oterholtfoss kraftverk – endringssøknad**

### **MTEs kommentarer til de enkelte høringsuttalelser**



**Oterholtfossen ved ca. 8 m<sup>3</sup>/s**

**Dato/revidert: 31. mars/22. april 2016**

## Innhold

1.	INNLEDNING	2
2.	FYLKESMANNEN I TELEMARK	3
3.	TELEMARK FYLKESKOMMUNE	5
4.	BØ FISKELAG	6
5.	SKIENSELVAS ELVEEIERLAG	7
6.	NATURVERNFORBUNDET	8
7.	BØ MUSEUM	9
8.	NOME JEGER OG FISKEFORENING	9
9.	KVITSEID JEGER OG FISKEFORENING	11
10.	LANDBRUKSDIREKTORATET	11
11.	STATENS VEGVESEN	11
12.	KYSTVERKET SØRØST	11
13.	HELGA OG BJØRN HEIBERG LARSEN	11
14.	JON MIDTBØ	12
15.	IVAR TJØNNTVEIT	12
16.	SELJORD JAKT- OG FISKELAG	13
17.	NORGES JEGER- OG FISKERFORBUND	13
18.	BØ TURLAG	13

## 1. INNLEDNING

I dette notatet er gitt kommentarer fra MTE til de enkelte høringsuttalelsene. Alle uttalelsene er kommentert, men siden flere temaer går igjen i flere uttalelser, vil det for noen uttalelser kunne være valgt å henvise til kommentarer som allerede er gitt for temaet tidligere dersom det ligger til rette for det.

Uttalelsene er kommentert i samme rekkefølge som kommentarene til den opprinnelige søknaden slik at det er naturlig å henvise til disse uttalelsene etter hvert. Først refereres de viktigste punktene i uttalelsen; deretter følger tiltakshavers kommentarer.

**MTE mener at det reduserte hovedalternativet, alternativ 3, har redusert de miljømessige konsekvensene vesentlig sammenlignet med den opprinnelige planen, og i særlig grad i forhold til Samla Plan, ved at en elvestrekning på ca. 1,2 km ikke lenger inngår i fallutnyttelsen. Tilleggsundersøkelsen fra 2015 vedrørende laks og elvemusling viser også dette. Denne strekningen er også mer verdifull pr. lengdeenhet for viktige arter og det biologiske livet enn den strekningen som foreslås utbygd. Utbyggingsstrekningen har nå etter MTEs mening først og fremst en landskapsverdi.**

Noen uttalelser bagatelliserer nytten av utbyggingen ved å hevde at dette prosjektet er så lite at det ikke kan gjøre noe fra eller til for satsingen på ren, klimavennlig energiproduksjon ved å sammenligne med store vind- og solprosjekt andre steder i verden. Dette er feil målestokk, Målestokken er prosjektets fortsatte bidrag med 42 GWh ny, forurensningsfri, høgeffektiv elektrisk energi pr. år til en akseptabel kostnad, og i et særdeles langt tidsperspektiv. Dette er et kraftbidrag som dekker elektrisitetsbehovet for 2 100 husstander.

Å forutsi konsekvensene av en utbygging er vanskelig. En del fakta om dagens situasjon er kartlagt, både gjennom de undersøkelsene som er utført og kunnskap fra tidligere. Mange av uttalelsene som er gitt, bygger nødvendigvis på antakelser om hva som vil skje for de ulike interessene ved en utbygging. Det er lite som konkret kan sies om dette; det gjelder for så vidt både for utbygger og de berørte.

**MTE mener imidlertid at mange uttalelser går for langt i å anta en lang rekke negative konsekvenser som det langt på vei bare kan antas noe om.**

## 2. FYLKESMANNEN I TELEMARK

### Uttalelse

Hovedpunktene i Fylkesmannens uttalelse kan oppsummeres slik:

- Fylkesmannen opprettholder innsigelse mot utbyggingen
- Utgangspunktet for innsigelsen er at tiltaket kan komme i konflikt med leveområder for elvemusling, samt bidra til å redusere potensielle gyte- og oppvekstområder for laks, ørret, ål og elvenløye
- Innsigelsen kan løses ved å utarbeide en plan for avbøtende og habitatsforbedrende tiltak som en del av konsesjonssøknaden
- Det foreslås at konsesjonssøknaden behandles i samband med revisjon av Sundsbarmreguleringen
- Samlet belastning

Fortsatt innsigelsene til utbyggingsplanene gjelder konflikter med elvemuslingbestanden og gyte- og oppvekstområder for laks, ørret/storørret, ål og niøye.

#### Elvemusling

Det er utarbeidet en ny rapport om virkningene for elvemusling i 2015. Rapporten konkluderer med at utbyggingen etter redusert plan vil ha lav til middels negativ effekt for elvemusling. Innsigelsen fra Fylkesmannen opprettholdes blant annet på grunn av at «*utbyggingen kan komme i konflikt med verdifulle leveområder for elvemusling*».

#### Ål og elvenløye

Det er fortsatt uklart hvordan ål og elvenløye vil bli påvirket etter den nye planen. Denne usikkerheten inngår i grunnlaget for innsigelsen.

#### Laks

Den nye rapporten konkluderer med middels negativ effekt for laks i vassdraget og at gyte- og oppvekstarealer vil bli redusert. Det forgår et betydelig arbeid for å bedre forholdene for laksens vandring i Skiensvassdraget. Det forventes en betydelig økning av laks i Bøelva av dette arbeidet. Fylkesmannen ser det som svært viktig at det ikke igangsettes tiltak som kan motvirke en slik utvikling.

Innsigelsen kan løses ved at det utarbeides en plan for avbøtende og habitatsforbedrende tiltak slik at andelen gytende fisk kan økes. Eksempler på tiltak er utlegging av gytegrus og bidrag for å redusere tørrleggingseffekten.

#### Samlet belastning

Det vises til naturmangfoldloven. Tiltaket må vurderes på bakgrunn av eksisterende inngrep i vassdraget som allerede er betydelig regulert. Konsesjonssøknaden bør ses i sammenheng med revisjonen av Sundsbarmreguleringen.

### MTEs kommentar

Fylkesmannens påpeker fortsatt negative konsekvenser ved den nye planen for elvemusling og fisk, først og fremst laks, dessuten at ytterligere utbygginger i vassdraget bør ses i sammenheng med det arbeidet som gjøres i vassdraget for å øke fiskeoppgangen.

#### Elvemusling

Fra tilleggsrapporten fra 2015 siteres:

*Det ble funnet elvemusling på hele utbyggingsstrekningen. Imidlertid er populasjonstettheten svært lav fra Oterholtfossen ned til Sisjordjuva. Muslingene var svært spredt fordelt og befant seg nesten utelukkende i grupper nær elvebredden*

Utbyggingsstrekningen i revidert plan ligger innenfor det elveavsnittet som er referert i sitatet. *Etter dette vurderer MTE konsekvensene for elvemusling å være svært beskjedne.*

Utbyggingsstrekningen er mer enn halvert, fra ca. 2,4 km til ca. 1,15 km. Typisk for elva er at fallet og strømhastigheten avtar nokså jevnt nedstrøms Oterholtfossen. Undersøkelsen viser etter dette som ventet at tettheten av musling øker og levekårene bedres etter hvert nedover. *Den reduserte utbyggingsstrekningen vil derfor medføre betydelig mindre, og langt på vei eliminere konsekvenser for elvemusling.*

### Laks

#### Resultater fra elektrofiske

Elektrofisket sommeren 2015 viser på samme måte som i 2013 at det ikke ble registrert lakseunger mellom Oterholtfossen og utløpet til alternativ 2. På denne strekningen er vannhastigheten høy og bunnssubstratet domineres av grov stein. Fravær av laksunger kan dermed forklares enkelt med manglende gyteområder på strekningen.

Tettheten av laks på prøvestasjonen 3 omtrent midt på utbyggingsstrekningen i det nye hovedalternativet (Berghøl) var lav for laks og enda lavere for ørret.

På stasjon 4, rett oppstrøms utløpet for det reviderte hovedalternativet, ble det påvist middels tettheter av årsgammel laks og lave tettheter av eldre ungfisk. Tetthetene av ørret var lave for begge de to aldersgruppene.

Tendensen for laks er som for musling – at tetthet og levekår bedres nedover i elva.

#### Gyteområder

Fra 2015-rapporten referes i utdrag:

*Bunnssubstratet på utbyggingsstrekningen for alternativ 2 består nærmest utelukkende av grov stein med svært små arealer som er egnet for gyting. Dette partiet er derfor av ingen eller marginal betydning for produksjonen av laks i vassdraget.*

Videre nedover til utløpet for revidert hovedalternativ ble det påvist 2-3 potensielle, men mindre gyteområder hvor det fantes små, spredte plasser med egnet gytesubstrat mellom blokkstein.

**MTEs konklusjon** når det gjelder laks og ørret er at potensielle gyteområder på utbyggingsstrekningen er små og spredte og at de negative konsekvensene for fisk er betraktelig redusert gjennom det nye utbyggingsalternativet.

MTE er ikke enig i Fylkesmannens forslag om å innarbeide en plan for avbøtende og habitatsforbedrende tiltak som en del av konsesjonssøknaden. En eventuell plan for slike tiltak bør inngå i konsesjonsbetingelsene.

#### Samlet belastning

Når det gjelder forholdet til naturmangfoldloven og eksisterende inngrep i vassdraget som allerede er betydelig belastet av kraftutbygging, er dette forhold konsesjonsmyndighetene må avveie og vurdere.

Vedtaket om revisjon av Sundsbarmreguleringen bør ikke blandes sammen med utbyggingsspørsmålet da det er usikkert når revisjonen vil bli behandlet, når eventuelle nye bestemmelser vil bli vedtatt og konsekvensene for eksisterende og planlagte kraftverk beregnet. *Det kan ikke spekuleres i hva eventuelle nye reguleringsbestemmelser for Sundsbarm vil medføre.*

MTE finner ikke at en del av Fylkesmannens uttalelse har forankring i god nok kunnskap når det for eksempel sies:

«----Fylkesmannen er av den klare oppfatning at tiltaket,-----, vil ha en betydelig negativ effekt på naturmangfoldet i Bøelva.»

«Det foregår for tiden et betydelig arbeid for å bedre forholdene for laksens vandring i Skiensvassdraget, og det forventes som et resultat av dette arbeidet at det vil bli en betydelig økning i antall laks som har Bøelva som mål for sin gytevandring»

«Tiltaket kan komme i konflikt med verdifulle leveområder for elvemusling»-----«tiltaket kan bidra til å redusere potensielle gyte- og oppvekstområder for laks, ørret/storørret, ål og elvenioye-----«

(MTEs understrekninger)

### **3. TELEMARK FYLKESKOMMUNE**

#### **Uttalelse**

Generelt påpekes at momenter som ble nevnt i tidligere uttalelser gjelder.

Fylkeskommunen må utføre en arkeologisk registrering før endelig uttalelse kan gis. Det tilrås at konsesjonsbehandlingen avventes til undersøkelsen er ferdig for avklaring av ulike konsekvenser ved ulike alternativ, eventuelt at det settes vilkår i konsesjonen om at undersøkelsesplikten er oppfylt før tiltaket iverksettes.

Det er lagt fram budsjett for undersøkelsen basert på at tiltakshaver tar ansvar for medvirkning og ulike forberedelser.

I tilfelle konflikt mellom planene og automatisk freda kulturminne må det søkes dispensasjon fra loven.

Det minnes også om meldeplikten vedrørende oppdagelse av automatisk freda kulturminne, og at det blir innarbeidd en tekst i miljø- og transport- og anleggsplanen.

Saken er oversendt Norsk Maritimt museum, NMM, som uttaler at det ikke er kjente kulturminner under vann som kan bli berørt og at potensialet anses begrenset. NMM har derfor ingen innvendinger.

I Regional plan for vannforvaltning er miljømålet for Bøelva «god økologisk tilstand». Det refereres videre en del forutsetninger i vannforskriften for igangsettelse av nye tiltak, konsekvensene som er utredet for fisk og at en utbygging må ses i sammenheng med revisjon av Sundsbarmreglementet.

Det understrekes at vannforvaltningen skal funderes i et helhetlig samfunnsperspektiv der alle brukerinteresser tas hensyn til.

#### **MTEs kommentar**

MTE tar Fylkeskommunens innspill til etterretning og har ingen særlige kommentarer til uttalelsen. Det forutsettes imidlertid at konsesjonsbehandlingen fortsetter, men at det settes krav i en eventuell konsesjon om at kml § 9 må oppfylles før tiltaket settes i verk. Eventuell dispensasjon i tilfelle konflikt med loven, er tidsnok å komme tilbake til senere.

Vedrørende sammenhengen mellom en eventuell revisjon av vilkårene for Sundsbarmreguleringen, vises til kommentarene til Fylkesmannens uttalelse, siste avsnitt.

## 4. BØ FISKELAG

### Uttalelse

#### Generelt

Fiskelaget er svært tilfreds med at opprinnelig hovedalternativ er trukket, men vil prioritere alternativ 2 framfor alternativ 3. Fiskelaget mener alternativ 3 også medfører «store negative konsekvenser» som for det opprinnelige alternativ 1. Det burde ha vært gjennomført tre undersøkelser, og siden 2015-undersøkelsen bare omfatter den omsøkte utbyggingsstrekningen, kan man ikke si noe om den «totale konsekvensen» for elva. Det kreves en «kunnskapsbasert avgjørelse» som fortsatt mangler.

#### Oppfølgende undersøkelser og forslag til avbøtende tiltak

Kunnskapsgrunnlaget må forbedres.

- Hele elva må undersøkes
- bruk av fiskefeller og radiomerking
- kartlegge gyte- og oppvekstområder over minst 3 år
- økt minstevassføring om vinteren til 4,5 m<sup>3</sup>/s, eventuelt modellering av vanndekket areal
- fisketrapp i Oterholtfossen
- utsetting av 1-2 årig settefisk av Norsjørret
- utlegging av gytegrus
- sikre ålevandring
- kartlegging av elvemuslingens forekomst og reproduksjon
- oppmåling for å finne kritisk punkt for tørrlegging, også ved metoder som fotos, flybilder, hydrologisk modellering

Det må tas hensyn til hvilket potensiale elva har i framtida, ikke bare dagens situasjon både for laks og ørret og andre fiskeslag.

#### Elvemusling, sprengstein og deponi

Nitratkonsentrasjonen er viktig for muslingens overlevelsessevne og er allerede så høy at den nærmer seg faregrensa. Sprengingsarbeidene vil ytterligere øke nitratmengden. Det refereres til undersøkelser fra Brokkeutbyggingen hvor det ble registrert at store mengder nitrogen ble tilført vassdraget.

Avbøtende tiltak:

- Unngå økning i nitratkonsentrasjonen
- Økt minstevassføring til 4,5 m<sup>3</sup>/s, alternativt modellering av vanndekket areal
- Kartlegge hele Bøelva for elvemusling

#### Minstevassføring

Begrunnelse for de foreslåtte verdiene mangler. 3 m<sup>3</sup>/s om vinteren utgjør 12,7 % av middelvassføringen.

Minstevassføringen ut av Seljordsvatnet ble endret i 1983 fra 3,0 til 4,5 m<sup>3</sup>/s etter avtale mellom Bø kommune og Sundsbarm kraftverk. I Samla Plan ble forutsatt 5 m<sup>3</sup>/s som grunnlag for konsekvensvurderingen. Etter vannressursloven skal «det vera att ei minstevassføring tilsvarende alminneleg lågvassføring».

Grafene i søknaden er misvisende på grunn av målestokken. I perioden 2000-2011 var det bare 14 dager med vassføring 4-4,5 m<sup>3</sup>/s, mens det var 183 dager med vassføring mellom 4,5 og 6,0, dvs at det har vært mellom 4 og 6 m<sup>3</sup>/s i 5 % av tiden.

## MTEs kommentar

### Generelt

Fiskelagets fraråding av utbyggingen tas til etterretning. For øvrig vises også til kommentarene til uttalelsene fra Fylkesmannen.

### Oppfølgende undersøkelser og forslag til avbøtende tiltak

Økologisk kunnskap for en kunnskapsbasert vurdering av konsekvensene av en utbygging kan alltid forbedres. Forslaget om å bedre kunnskapsgrunnlaget er svært omfattende og tidkrevende. Selv om det ville være ønskelig med et slikt opplegg, ville det sprengte normale grenser for hva slike undersøkelser skal omfatte. Til sist er det konsesjonsmyndighetene som må avgjøre om undersøkelsesplikten er oppfylt.

Det hydrologiske grunnlaget, blant annet for å kunne uttale seg om vassføringsforhold, er imidlertid godt.

### Elvemusling, sprengstein og deponi

Sprengingsarbeidet vil foregå i det vesentlige fra ett arbeidssted. Forurensningsmyndighetene vil sette krav til utslipp fra arbeidet. Anleggsarbeidet hadde et langt større omfang fra mange arbeidsplasser ved Brokke-utbyggingen som det refereres til, og hvor kravene til utslipp var andre enn i dag. Allikevel kan nitratforurensning antakelig forekomme også i dette tilfellet.

### Minstevassføring

De foreslåtte minstevassføringene er begrunnet i avtalen mellom Bø kommune og Sundsbarm kraftverk som er 4,5 m<sup>3</sup>/s om sommeren, eventuelt 4,0 dersom tilsiget er for lavt eller magasinet i Seljordsvatnet er nedtappet. Dette gjelder imidlertid «fra våren og utover sommeren» slik det er referert i avtalen fra 1983. Vinterslippingen er foreslått ut fra Sundsbarmskjønnen som foreskriver 3,0 m<sup>3</sup>/s hele året.

Restvassføringen er gjengitt i søknaden side 29 under pkt. 1.5.2.1. Her angis vassføringen som i gjennomsnitt renner forbi inntaket, minsteslipping og flomtap inkludert, til 25 % av gjennomsnittlig tilløp i hovedalternativet og 39 % i alternativ 2.

Det er riktig at det var forutsatt en minstevassføring på 5,0 m<sup>3</sup>/s i Samla Plan og at dette var en forutsetning for konsekvensbeskrivelsen. Når det gjelder vannressursloven krav til skal «det vera att ei minste vassføring (ikke minstevassføring) lik alminnelig lavvassføring, er dette mer enn oppfylt i forslaget i søknaden, jf. fagrapport 2. Forslaget er også høyere enn 5-persentilverdiene for naturlige forhold som ofte legges til grunn for minstevassføringskrav.

Fra den hydrologiske statistikken som finnes, er tidligere referert vassføringsstatistikk for ca. 40 år etter Sundsbarmreguleringen og 12 år før. Før reguleringen varierte antall dager om vinteren med vassføring lavere enn 3,0 m<sup>3</sup>/s fra 0 til 90 døgn pr. år. Etter reguleringen har vintervassføringen vært betydelig høyere. Antall dager om sommeren med vassføring under 4,5 m<sup>3</sup>/s var høyt første del av perioden, ca. 40 døgn i gjennomsnitt første 10-års perioden, mens det de siste årene bare har vært spredte dager.

## 5. SKIENSELVAS ELVEEIERLAG

### Uttalelse

Elveeierlaget, SEEL, stiller seg nå negative til enhver utbygging og har slik endret standpunkt fra forrige høring. Hovedpunktene i uttalelsen for øvrig er:

- Viktige gyteområder må ivaretas og sikres tilstrekkelig minstevassføring anbefalt av kompetente biologer
- Det anbefales klappeluks i inntaksdammen for å unngå stranding av fisk ved kraftverksutfall
- Alternativ 2 er å foretrekke



- Det anbefales utsetting av 20 000 toårige ørreter og 20 000 laksesmolt pr. år inntil man kan fastslå naturlig rekruttering på tilfredsstillende nivå.
- Laksen har tidligere «ikke tvilsomt» passert Oterholtfossen i et sideløp på Djupkåssida ved Kvennøya. Også i dag tas det fisk årlig på oversida av fossen. Det bør bygges fisketrapp for å få fisken forbi fossen
- Arbeidet lenger nede i vassdraget, blant annet ved Skotfoss, for å øke fiskeoppgangen understrekes.

### **MTEs kommentar**

MTE har ingen spesielle kommentarer til ønskene fra SEEL utover det som allerede er kommentert under andre uttalelser, blant annet til Fylkesmannen.

Vedrørende klappeluke i inntaksdammen er det allerede forutsatt i planene.

## **6. NATURVERNFORBUNDET**

### **Uttalelse**

#### Hovedkonklusjon

Uttalelsen til den opprinnelige søknaden vil være uendret så lenge det ikke er framkommet nye opplysninger knyttet til artskartleggingen ved Oterholtfossen. Den nye søknaden inneholder ingen nærmere utredning av disse verdiene, bare for elvemusling og fisk.

Utbygging frarådes på bakgrunn av mangler knyttet følgende forhold:

Bøelvas sentrale beliggenhet for friluftsliv, tap av dyre- og planteliv, store konsekvenser for mange fiskearter og elvemusling og rike vegetasjonsarter.

Konsekvensutredningen er svært mangelfull og mangler for eksempel omtale av en svært sjelden mose.

Søknadens oppsummering av konsekvenser refereres og vurderes som tungtveiende nok til å skrinlegge videre planer.

Det er ikke mulig å tolke konsekvensutredningene dithen at miljøkostnadene er lave i forhold til verdien av den betydelige produksjonsgevinsten slik tiltakshaver uttaler.

Det vises til vannforskriften og vassdragsreguleringsloven som legger til grunn at nytten for samfunnet skal være større/klart større enn ulempene for allmenne og private interesser.

Alternativ 2 anses marginalt bedre enn hovedalternativet. Det etterlyses en bedre redegjørelse for opprusting av dagens kraftstasjon.

#### Brudd på kunnskapsbasert forvaltning

Kunnskap om naturkonsekvenser må ligge til grunn hvis fornybar energiproduksjon skal kunne nå nasjonal målsetting om lavest mulig miljø- og samfunnskostnad pr. ny produsert kWh.

Da virkningene ved prosjektet ikke er tilstrekkelig belyst, anses dette som et alvorlig brudd på naturmangfoldlovens § 8 om kunnskapsgrunnlaget og forvaltningslovens § 17 om utrednings- og informasjonsplikt.

Det må stilles krav om tilleggsutredninger før NVE kan fatte vedtak i saken.

## MTEs kommentar

### Hovedkonklusjon

MTE har ingen kommentarer til det generelle syn Naturvernforbundet har til utbyggingsspørsmålet og konsekvensutredningen, men tar dette til etterretning. Inngrepenes konsekvenser i forhold til nytteverdien vil uansett være en subjektiv vurdering som konsesjonsmyndighetene må ta standpunkt til. Miljøkostnadene vurderes ulikt av ulike grupper og personer. MTE har lagt vekt på at det her kan utnyttes en ressurs i et allerede regulert vassdrag, og at ulempene ved denne reguleringen derved kan fordeles på en større nytte, jf. uttalelsen om miljø- og samfunnskostnad pr. ny kWh.

Når det gjelder vassdragsreguleringslovens formulering om nytte i § 8, er ordlyden:

*Konsesjon til en vassdragsregulering bør vanligvis gis, hvis skader eller ulemper for allmenne eller private interesser anses for å være av mindre betydning i sammenligning med de fordeler som reguleringen vil medføre---*

Opprusting av dagens kraftstasjon anses ikke å være noe alternativ verken teknisk eller økonomisk.

### Mangler ved konsekvensutredningen

NVE skal ta standpunkt til om utredningskravet er oppfylt, og i så fall utarbeide innstilling om saken til OED som skal fatte vedtak i saken.

## 7. BØ MUSEUM

### Uttalelse

Konsekvensene for Bø Museums anlegg av en vannstandsheving på inntil 0,6 m rett oppstrøms Oterholtfossen etterlyses, det samme konsekvenser av økt nedbør

Hvilken rolle vil dagens kraftverk få? Bø Museum bør delta i planlegginga av det.

Under anleggsarbeidet må det tas hensyn til arrangement på museet og Kvennøya.

### MTEs kommentar

Det er utført vannlinjeberegninger for å dokumentere at ikke flomvannstandene blir høyere enn i dag. Normal driftsvannstand er beregnet til 0,6 m høyere enn i dag, men det er ved en vassføring på 10 m<sup>3</sup>/s hvor vannstanden i dag er lav. Ved for eksempel 30 og 40 m<sup>3</sup>/s i elva er vannstandsstigningen beregnet til maksimalt 0,3 m. Flomavledningen vil bli dimensjonert rikelig med tanke på å avlede framtidige skadeflommer uten høyere flomstigning enn i dag.

Det er ikke tatt standpunkt til hva som skal gjøres med dagens kraftverk, men det vil være naturlig at museet spiller en viktig rolle i planleggingen.

Området rundt inntaket vil bli preget av anleggsarbeidet, men perioden er begrenset, typisk ett år, og det vil så langt mulig bli tatt hensyn til arrangement på museet og Kvennøya.

## 8. NOME JEGER OG FISKEFORENING

### Uttalelse

Det vises til ulike arter i vassdraget som dels er rødlistet og som i mange tilfeller er utrydningstruet. Særlig kommenteres storørretens genetiske variasjoner med stor bevaringsverdi.

NVEs plikt til å sørge for en helhetlig og miljøvennlig forvaltning og ha god kunnskap om konsekvensene av inngrep, understrekes.

### Fisk

Storørretbestanden i området er nå kritisk lav og truet, til dels sterkt på grunn av overbeskatning og endrede gyte- og oppvekstvilkår. Bøelva regnes som en storørretelv uten at det er blitt utredet konsekvenser av en utbygging. Dette må gjøres.

Bøelva har høyst sannsynlig en naturlig laksebestand, men balansen er sannsynligvis påvirket av omfattende utsetting. Dette har medført skade for ørretbestanden. Muligheten for laksetrapp forbi Oterholt-fossen må vurderes kombinert med tilstrekkelig vassføring.

Bekkeniøye er en viktig matfisk for storørreten. Det er lav kunnskap om denne arten. Konsekvensanalyse av en utbygging må utføres.

### Elvemusling

Norge har en internasjonal forpliktelse til å ivareta elvemuslingsbestanden som er truet. Utbyggingsplanene vil berøre en livskraftig bestand i Bøelva. Naturmangfoldlovens føre-var-prinsipp må gjelde.

### Fiske og friluftsliv

Bøelva har potensiale og kan restaureres til å bli en av Telemarks beste fiskeelver og bidra til å øke attraksjonsverdien for regionen. Potensialet er stort blant annet på grunn av lett tilgjengelighet.

### Vurdering

- Sundsbarmrevisjonen må gjennomføres før en eventuell utbygging
- Norge er selvforsynt med kraft og netto eksportør
- Konsekvensutredningene er ikke gode nok til å gi svar på virkningene for artsmangfoldet og de store naturverdiene
- Det er nødvendig med omfattende tilleggsutredninger for at NVE skal kunne ge en balansert innstilling til OED

### **MTEs kommentar**

Når det gjelder fisk og elvemusling, er disse temaene omtalt i andre uttalelser og MTEs kommentarer. Tilleggsutredningen fra 2015 er konsentrert om elvemusling og laks siden det er disse artene det har vært fokusert mest på i de uttalelsene som ble gitt til første utgave av søknaden. Det opprinnelige hovedalternativet ble også trukket tilbake med bakgrunn i de relativt store konsekvensene for disse artene slik det ble framstilt i mange høringsuttalelser.

Storørret har først og fremst vært vurdert som en problemstilling som angår Seljordsvatnet og gytestrekningen nedstrøms

MTE mener at friluftsmulighetene ikke forringes særlig ved en utbygging; friluftsopplevelsen kan stille seg annerledes.

### Konklusjonen

Det er en selvfølge at fordeler må veies mot ulemper som i alle andre saker der en naturressurs skal utnyttes. Konesjonsmyndighetene er overlatt denne oppgaven.

Nome JFF har tidligere hevdet at undersøkelsene ikke er gjennomført i en åpen prosess der allmennheten har fått delta. MTE er uenig i den påstanden. Det er nettopp åpen denne prosessen er med meldingsfase der alle kan tilkjenne sitt syn og komme med utredningsforslag, høringer, folkemøter m.m.

Vedrørende Sundsbarmrevisjonen vises til pkt. 1 – Fylkesmannens uttalelse

## **9. KVITSEID JEGER OG FISKEFORENING**

### **Uttalelse**

Foreningen viser til sin høringsuttalelse til den opprinnelige søknaden som er kommentert av MTE tidligere.

Det vises nå blant annet til eventuelle endringer i tilløp på grunn av revisjonen av Sundsbarm kraftverk.

Det stilles spørsmål om undersøkelsen i 2015 ble utført på de samme standplassene som i 2013.

### **MTEs kommentar**

Det vises til MTEs kommentar til foreningens uttalelse 04.02.2015. Tilleggsundersøkelsen i 2015 vedrørende elvemusling og laks ble konsentrert om den elvestrekningen som nå inngår i den reviderte søknaden.

Hvorvidt det blir en korreksjon i tilløpsgrunnlaget i forbindelse med en vilkårsrevisjon for Sundsbarm, kan ikke legges inn i forutsetningene nå. Det er heller ikke avgjørende for grunnlaget for Nye Oterholtfoss om revisjonen medfører at noe vann blir tilbakeført til Morgedalsvassdraget.

## **10. LANDBRUKSDIREKTORATET**

### **Uttalelse**

Direktoratet kommenterer det nye tippområdet som er foreslått lagt på høybonitet skogsmark. Så lenge tippområdet ikke er dyrka eller dyrkbar mark, har ikke direktoratet noen merknader.

### **MTEs kommentar**

Tippområdet vil bli nærmere vurdert i samarbeid med grunneieren i området slik at tippet opptar minst mulig høybonitet skogsmark.

## **11. STATENS VEGVESEN**

### **Uttalelse**

Krysset mellom Oterholtvegen og vegen til Oterholtfoss synes utfordrende trafikksikkerhetsmessig. Trafikk, vegtekniske forhold, og trafikksikkerhet må inkluderes i konsekvensutredningen. For bruk av eksisterende atkomst må søkes om utvidet bruk og lages egne tekniske planer for atkomst/kryss som Statens vegvesen skal godkjenne.

### **MTEs kommentar**

Når planleggingen er kommet lenger, og det er avklart om det vil gitt konsesjon, vil det bli utarbeidet en MTA-plan (miljø, transport, anlegg) for anlegget som NVE skal behandle. Det forutsettes at Statens vegvesen vil bli forelagt disse planene.

## **12. KYSTVERKET SØRØST**

### **Uttalelse**

Kystverket Sørøst har fra et havne- og farvannsmessig synspunkt ingen vesentlige merknader.

## **13. HELGA OG BJØRN HEIBERG LARSEN**

### **Uttalelse**

Innsender viser til sin forrige uttalelse vedrørende Kåsa som tippområde og går mot dette.

**MTEs kommentar**

Kåsa inngår ikke lenger i planene som tippområde.

**14. JON MIDTBØ****Uttalelse**

Uttalelsen er identisk med innsenderens uttalelse fra tidligere. Kommentaren er derfor den samme.

Som grunneier er innsender i utgangspunktet positiv til utbygging, men er bekymret for at økt vannstand kan medføre skader. Det foreslås å senke vannstanden ved inntaket.

Hvis utbyggingsplanene blir godkjent kreves utført diverse tiltak som

- Heving av dreneringsutløp
- Steinsetting av enkelte område på grunn av erosjonsfare
- Tiltak på området nærmest elva
- Heving av eksisterende traktorveg langs elva
- Eventuelt tiltak vedrørende vatningsanlegg
- Kompensasjon for tapte fallrettigheter som følge av oppdemming

**MTEs kommentar**

Vannlinjeberegningene som er gjort, er grunnlaget for valg av vannstands nivået i inntaket. Basert på den avløpskapasiteten flomluke og overløpet vil få, viser beregningene at flomnivåene ikke vil overstige nivåene for de samme flommene før utbygging. 1987-flommen var ekstrem. Dette var en flom som medførte skadevannstand under dagen forhold, men som ikke skal øke etter utbygging, selv om man ikke kan forvente lavere vannstand enn i dag. Det vil imidlertid være mulig å øke flomavledningen ytterligere enn det beregningene bygger på ved å bygge flomluke bredere og ta i bruk og eventuelt utvide tilløpskanalen for dagens kraftverk.

Under normal drift er vannstanden beregnet å ville øke med 60 cm ved vassføring 10 m<sup>3</sup>/s. Dette er en lav vassføring med tilhørende lav naturlig vannstand. Ved høyere vassføringer hvor vannstanden er naturlig høyere, blir vannstandsstigningen mindre. Dersom vannstandsstigningen likevel blir uheldig høy selv under normal drift, kan vannstanden avsenkes ved hjelp av flomluke, eventuelt ved å åpne glideluka for minstevassføring på siden.

MTE tar til etterretning de tiltakskravene som er satt fram. Til kravet om fallkompensasjon bemerkes at det er vurdert å ikke være separat utbyggbare fall oppstrøms Oterholtfossen. Vannstanden i Midtbøhølen er ifølge vassdragsnivellelementet kote 86,81 og fallet i fossen 2,30 m. Under flom med åpen flomluke vil vannstanden bli litt lavere enn i dag. I en normal driftssituasjon med lukket flomluke og driftsvannstand på kote 87,1 i inntaket er det beregnet en vannstandsstigning i Midtbøhølen på 10-50 cm ved vassføringer fra 10 til 60 m<sup>3</sup>/s, mest ved de laveste vassføringene. MTE vil ta standpunkt til et eventuelt krav om kompensasjon for neddemte fall dersom det blir lagt fram en utbyggingsplan som dokumenterer virkningen av oppdemmingen.

Det oppdemte fallet skyldes tiltakshavers investering. I forbindelse med et eventuelt skjønn vil vurderte eller påviste skader bli erstattet.

Jon Midtbø har fått tilsendt hele hydrologirapporten tidligere.

**15. IVAR TJØNNTVEIT****Uttalelse**

Innsender bestrider MTEs gjennomgang og framstilling av hvordan fallrettsforholdene er.

**MTEs kommentar**

MTEs dokumentasjon av fallrettsforholdene er basert på jordskiftedommer Bjørn Vegums gjennomgang av alt relevant grunnlagsmateriale i 1988. Det er gjort en ny gjennomgang av grunnlagsmaterialet i 2015/16. Resultatet av dette arbeidet er det beste grunnlaget MTE kan framskaffe om eiendomsforholdene.

**16. SELJORD JAKT- OG FISKELAG****Uttalelse**

Konsesjonssøknaden baserer seg i stor grad på eksisterende vassføring i vassdraget og kan ikke behandles før revisjonssaken for Sundsbarm er ferdigbehandlet.

Undersøkelsene vedrørende elvemusling og fisk ble gjort ved ugunstig vassføring og på en svært begrenset strekning. Dette gir ikke et godt totalbilde av nåværende status for fisk og elvemusling for Bøelva. Etter dette er konklusjonen i rapporten usikker.

**MTEs kommentar**

Tilleggsundersøkelsen for laks og elvemusling ble utført under gunstige vassføringsforhold høsten 2015; det var forholdene i 2013 som var ugunstige.

Undersøkelsen har tatt sikte på å kartlegge konsekvensene av utbyggingen og har derfor bare tatt for seg hvordan vilkårene for de nevnte artene vil endre seg på utbyggingsstrekningen, ikke for Bøelva som helhet. Oppstrøms og nedstrøms utbyggingsstrekningen vil vassføringsforholdene bli uendret.

**17. NORGES JEGER- OG FISKERFORBUND****Uttalelse**

Uttalelsen henviser til tilsvarende uttalelser fra Nome, Kviteseid og Tokke JFF og støtter uttalelsene fra disse foreningene. Det legges spesielt vekt på konsekvensene for fisk og fiske. Uttalelsen repeterer stort sett de uttalelsene som er kommet fra de lokale foreningene.

**MTEs kommentar**

NJFFs argumenter er som nevnt framført av de lokale foreningene og kommentert enkeltvis under disse kapitlene.

**18. BØ TURLAG****Uttalelse**

Turlaget fastholder at alternativ 2 kan aksepteres, men at det nye hovedalternativet, alternativ 3, har for store konsekvenser i forhold til nytteverdien. Produksjonsgevinsten er for liten og kostnadene for høye.

Minstevassføringen bør økes; det er for dårlig visualisert hvordan landskapet og elva vil se ut ved minstevassføring 3 – 6 m<sup>3</sup>/s. Et avbøtende tiltak kan være å legge til rette for tursti oppstrøms Oterholtfoss.

Det er et problem at sprengstein legges i tipp og skaper sår i landskapet samtidig som det sprenges ut stein i steinbrudd få kilometer unna. Lokalt deponi ved Oterholt bør unngås.

Konklusjon:

- Nei til alternativ 3
- Ja til alternativ 2 på visse vilkår

- Minstevassføringen må økes og badeforholdene vurderes
- Helårs turløype med tilgang oppstrøms Oterholt bør etableres

**MTEs kommentar**

Merproduksjonen i alternativ 3 i forhold til opprinnelig alternativ 2 er 15,7 GWh, i størrelsesorden 1½ ganger et middels småkraftverk, til en akseptabel merkostnad.

Minstevassføringen tas standpunkt til av konsesjonsmyndighetene.

Tursti oppstrøms Oterholt er et større tiltak som blant annet også vil kreve medvirkning av berørte grunneiere. MTE vil ikke gå inn for dette nå.

Sprengsteinen må deponeres et sted. Området der deponiet er forutsatt, vil bli lett tilgjengelig, og som tidligere beskrevet, har flere meldt interesse for massene.

Ulefoss, den 22. april 2016



Jon Arne Mørch Jonassen  
Adm.dir.  
Midt-Telemark Energi AS